

УДК 378:37.011.3-051:81'243:37.015.311:304:[001:81'373.45:177](045)
DOI: 10.24144/2524-0609.2024.54.83-87

Кравченко Тетяна Миколаївна

PhD, старший викладач
кафедра англійської мови, літератури з методиками навчання
Мукачівський державний університет, м.Мукачево, Україна
tatyanak1815@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-4963-4667>

Атрощенко Тетяна Олександрівна

доктор педагогічних наук, професор
кафедра педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівський державний університет, м.Мукачево, Україна
tatiyana05071976@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0003-4595-1662>

Теличко Наталія Вікторівна

доктор педагогічних наук, професор
кафедра англійської мови, літератури з методиками навчання
Мукачівський державний університет, м.Мукачево, Україна
natura.carpaty@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0001-6776-8952>

НАУКОВИЙ ІНШОМОВНИЙ ЕТИКЕТ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Анотація. У статті досліджено значення наукового іншомовного етикету у формуванні гуманітарної культури майбутніх учителів іноземних мов. Актуальність цього дослідження обумовлена комплексністю наукової комунікації, яка включає передачу знань та врахування соціокультурних аспектів. Центральне значення в цьому процесі має етикет, що регулює взаємодію учасників наукового спілкування. Доведено, що володіння елементами наукового мовленнєвого етикету є важливим для здобувачів освіти, оскільки воно є ключовим компонентом підготовки вчителя іноземної мови. Мета статті полягає у висвітленні ролі наукового іншомовного етикету у формуванні гуманітарної культури майбутніх вчителів іноземних мов. Для досягнення цієї мети використано методи аналізу, узагальнення та систематизації інформації з наукових джерел. Розглянуто загальні функції етикету та надані стратегії впровадження навичок наукового іншомовного етикету.

Ключові слова: науковий іншомовний етикет, вчителі іноземних мов, гуманітарна культура, наукова комунікація.

Вступ. У динамічному ландшафті освіти роль викладачів іноземних мов є першорядною у формуванні лінгвістичної та культурної компетентності учнів. Вміння ефективно спілкуватися іноземними мовами є надзвичайно важливою навичкою у сучасному взаємопов'язаному світі. Однак, поряд зі знанням мови, не менш важливим є виховання міцної гуманітарної культури серед майбутніх учителів іноземної мови. Одним із аспектів цієї культури, про який часто забувають, є науковий етикет іншомовного спілкування. У сфері академічних і наукових досліджень, які проводять здобувачі другого магістерського рівня - майбутні вчителі іноземних мов, ефективне спілкування має першорядне значення, оскільки відіграє вирішальну роль у забезпеченні ясності, поваги та професіоналізму.

Наукова комунікація – це багатогранна система, яка охоплює не лише передачу наукових знань, а й враховує соціокультурні нюанси. Центральне місце в цій системі займає етикет, який регулює взаємодію учасників наукового спілкування. Науковий стиль включає в себе використання мовних і мовленнєвих засобів для структурування інформації в наукових текстах, навчання навичкам пошуку та використання наукової інформації під час написання майбутніми вчителями іноземних мов магістерських робіт, а також розвиток умінь усної та письмової презентації результатів досліджень. Для здобувачів освіти важливе володіння

елементами наукового мовленнєвого етикету, що включає в себе не лише відстоювання істини, а й дотримання моральних норм і правил, які регулюють дії та взаємовідносини учених [1]. Культивування такої культури є вирішальним компонентом підготовки вчителя іноземної мови, що підкреслює актуальність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мовний етикет має значення у формуванні мовленнєво компетентної особистості, тому багато дослідників української мови приділяють увагу питанням мовної культури. Н.Бабиц [1] вивчала культуру фахового мовлення, О.Пономарів [3] досліджував культуру слова, зосереджуючи увагу на мовностилістичних явищах, Т.Чмут і Г.Чайка [6] приділяли увагу етиці ділового спілкування, Я.Радевич-Винницький [5] вивчав етикет та культуру спілкування в цілому. Формування етикету наукового спілкування у науковців-початківців вивчала Т.Плачинда [2]. Проблему мовленнєвого етикету вивчав М.Стельмахович [4].

Мета статті полягає у висвітленні ролі наукового іншомовного етикету у формуванні гуманітарної культури майбутніх вчителів іноземних мов, а також як правила наукового спілкування, етикет в наукових дослідженнях та інші аспекти наукового середовища впливають на професійний та морально-етичний розвиток майбутніх педагогів, сприяючи їхній успішній

кар'єри та взаємодії з колегами та студентами. **Методи дослідження:** аналіз, узагальнення, систематизація інформації з наукових джерел з метою визначення рівня розвитку дослідження відповідної проблеми в педагогічній теорії та практиці.

Виклад основного матеріалу. Науковий етикет іноземної мови стосується норм і практики використання іноземної мови в академічних і дослідницьких умовах. Він охоплює відповідні способи спілкування, співпраці та поведінки в науковому середовищі. Для майбутніх учителів іноземних мов опанування наукового іншомовного етикету є важливим з кількох причин.

По-перше, це сприяє ефективній комунікації та співпраці з колегами та вченими з різного мовного та культурного походження. У все більш глобалізованому світі вміння орієнтуватися в нюансах академічного та наукового дискурсу іноземною мовою є неocenним. Дотримуючись норм наукового іноземного мовного етикету, майбутні вчителі мов можуть брати змістовну участь у наукових дискусіях і сприяти поширенню знань у своїй галузі.

По-друге, опанування наукового іншомовного етикету підвищує авторитет і професіоналізм майбутніх учителів-мовників. Це демонструє їхню відданість дотриманню академічних стандартів і повазі до умов наукового спілкування. Це особливо важливо в контексті викладання мов, де вчителі є прикладом для своїх учнів.

Крім того, науковий етикет іноземної мови відіграє вирішальну роль у вихованні почуття спільності та приналежності серед майбутніх учителів мов. Дотримуючись норм академічного та наукового дискурсу, вони можуть налагоджувати зв'язки з колегами та вченими як на місцевому, так і на міжнародному рівнях. Це почуття приналежності не тільки збагачує їхній академічний і науковий досвід, але й відкриває для них різноманітні точки зору та ідеї.

Крім того, науковий етикет іноземної мови тісно пов'язаний з розвитком критичного мислення та аналітичних навичок. Займаючись науковими текстами та беручи участь в академічних та наукових дискусіях, майбутні вчителі мов можуть покращити свою здатність критично оцінювати інформацію та формулювати добре обгрунтовані аргументи. Ці навички є важливими для ефективного викладання та для виховання культури запитань та інтелектуальної допитливості серед здобувачів [2].

Отже, під науковим іншомовним етикетом розуміється правила і норми спілкування іноземною мовою в науковому середовищі. Ця концепція передбачає створення та дотримання мовних та мовленнєвих норм і критеріїв наукового спілкування, які регулюють діяльність здобувача-дослідника та відображають важливість відповідності усвідомленої роботи встановленому мовленнєвому етикету [2].

Для майбутніх учителів іноземних мов опанування наукового іншомовного етикету має важливе значення з кількох причин.

По-перше, це покращує їхню здатність викладати мову в культурно прийнятний спосіб. Мова глибоко переплетена з культурою, і розуміння мовного етикету допомагає вчителям ефективно передавати її відтінки. Це, у свою чергу, дозволяє здобувачам глибше розуміти мову та культуру, які вони вивчають.

По-друге, науковий іншомовний етикет сприяє

формуванню міжкультурної компетентності майбутніх учителів. Розуміючи етикет різних мов, вчителі краще підготовлені для навігації міжкультурної взаємодії як у класі, так і поза ним. Це особливо важливо в сучасному глобалізованому світі, де навички міжкультурного спілкування високо цінуються.

Також етикет у науковому спілкуванні відіграє різні функції. По-перше, він визначає правила ввічливого спілкування, які сприяють створенню позитивного враження про авторів та їх дослідження. По-друге, етикет визначає стандарти наукового письма, включаючи вимоги до оформлення тексту, посилань та джерел. По-третє, він враховує культурні особливості та традиції різних націй, що дозволяє уникнути непорозумінь та конфліктів у спілкуванні.

Дослідження показують, що дотримання етикету у науковому дискурсі сприяє підвищенню цитованості досліджень та покращує їх сприйняття в академічному середовищі. Крім того, етикет регулює взаємодію між авторами та рецензентами, редакційними колегами та читачами, що сприяє розвитку науки в цілому.

Незважаючи на свою важливість, викладання наукового етикету іноземної мови викликає кілька проблем.

Одним із ключових елементів наукового іноземного мовного етикету є правильне використання мови. Це включає не лише граматичну точність, але й використання відповідної наукової термінології та умовностей. Наприклад, в англійській мові для підтримки об'єктивності в науковому письмі зазвичай використовують пасивний стан, і ця практика може відрізнитися від інших мов. Розуміння та дотримання цих конвенцій допомагає переконатися, що робота розуміється, її поважає глобальна аудиторія.

Ще один важливий елемент наукового іноземного мовного етикету – посилання на джерела. Точне цитування попередніх досліджень є не лише питанням академічної доброчесності, але й знаком поваги до роботи інших. Це особливо важливо в міжкультурному контексті, де можуть застосовуватися різні норми щодо цитування та посилань.

Крім того, належний етикет поширюється на те, як представлено та обговорено наукові відкриття. Важливо бути ясним і лаконічним, уникаючи надто складної мови чи жаргону, який може бути важко зрозуміти носіям мови. Крім того, здобувачі повинні пам'ятати про культурні відмінності, які можуть вплинути на те, як сприймається їхня робота, наприклад, використання гумору чи інтерпретація певних жестів [9].

Отже, науковий іншомовний етикет є важливим чинником формування гуманітарної культури майбутніх учителів іноземних мов. Опановуючи норми та практику академічного дискурсу, майбутні вчителі мов можуть покращити свої комунікативні навички, авторитет і професіоналізм. Крім того, науковий етикет іноземної мови сприяє розвитку почуття спільності та приналежності серед майбутніх учителів мови та сприяє розвитку навичок критичного мислення. Тому інтеграція принципів наукового іноземного мовного етикету в підготовку майбутніх учителів мов має важливе значення для того, щоб підготувати їх до успіхів у своїй професії та зробити вагомий внесок у сферу освіти і науки.

Отож розглянемо як виробити у майбутніх вчителів іноземних мов навички наукового іншомовного етикету.

По-перше, це курси з наукового письма. Включення у навчальну програму курсів з наукового письма (наприклад, як складової вивчення основного компонента «Наукова комунікація англійською мовою») для майбутніх вчителів іноземних мов допомагає їм зрозуміти вимоги до написання наукових текстів у міжнародному середовищі.

Розширений курс з наукового письма для майбутніх вчителів іноземних мов може включати такі елементи:

- Огляд наукового письма: знайомство з основними концепціями наукового письма, включаючи структуру наукових текстів, вимоги до оформлення літературних джерел та використання наукового мовлення.

- Академічний стиль письма: вивчення академічного стилю письма, включаючи вживання формальних конструкцій, уникання загальних помилок та виразне формулювання ідей.

- Структура наукових текстів: розгляд основних частин наукового тексту, таких як вступ, обґрунтування, методика, результати, висновки та список літератури.

- Використання джерел: навчання коректному використанню джерел інформації, що включає цитування та створення бібліографічних посилань.

- Редагування та корекція: освоєння навичок редагування та корекції наукових текстів для підвищення їхньої якості та зрозумілості.

- Практичні вправи: проведення практичних вправ з написання наукових текстів, включно з аналізом та рецензуванням наукових статей [7; 8; 9].

Цей курс допомагає майбутнім вчителям іноземних мов відчути впевненість у своїх здібностях до написання наукових текстів і готує їх до подальшої науково-педагогічної діяльності.

Практика академічних досліджень для майбутніх вчителів іноземних мов передбачає залучення здобувачів до проведення власних наукових досліджень у сфері мовознавства або методики викладання іноземних мов. Цей процес включає кілька етапів:

- Здобувачі обирають тему дослідження під керівництвом досвідченого викладача чи науковця.

- Розробляється план дослідження, що включає формулювання питань дослідження, обґрунтування методології та вибір інструментів збору даних.

- Проводиться дослідження згідно з планом, збираються та аналізуються дані.

- На основі проведеного дослідження студенти пишуть наукову роботу, що включає вступ, обґрунтування, методологію, результати, висновки та список літератури.

- Здобувачі презентують результати дослідження перед колегами та викладачами для отримання зворотнього зв'язку та дискусій.

- Можливість публікації результатів дослідження в наукових журналах або презентації на конференціях.

Ця практика надає студентам практичний досвід у проведенні наукових досліджень та готує їх до науково-педагогічної діяльності, де вони можуть використовувати ці навички у власній педагогічній діяльності.

На сьогоднішній день здобувачі мають унікальні можливості для розширення своїх горизонтів через міжнародні стажування, участь у міжнародних конференціях, круглих столах, семінарах тощо. Ці можливості відкривають нові перспективи для навчання та розвитку, сприяючи формуванню міжнародних контактів

та поглибленню знань у вибраній галузі.

Крім того, важливо стимулювати студентів брати участь у міжнародних конференціях з педагогіки іноземних мов. Це дозволить їм відпрацювати навички презентації своїх досліджень та спілкування у міжнародному науковому середовищі. Такі заходи сприяють розширенню їхніх професійних зв'язків, обміну досвідом з колегами з інших країн та збагаченню своїх знань у галузі методики викладання іноземних мов [11; 12].

Стажування за кордоном є важливим етапом у професійній підготовці студентів. Це надає їм можливість отримати досвід вивчення іншомовного наукового етикету та спостерігати за його використанням у практичних умовах. Такий досвід дозволяє студентам поглибити свої знання та вміння в галузі мовознавства та методики викладання іноземних мов. Крім того, стажування за кордоном допомагає студентам розвинути міжнародні комунікативні навички, розширити свої горизонти і відчути себе частиною глобальної наукової спільноти.

Міжнародні стажування дозволяють студентам отримати цінний досвід роботи в міжнародному середовищі, покращити свої мовні та культурні навички, а також розширити свої можливості для майбутньої кар'єри. Вони можуть вивчати нові методи та підходи у своїй галузі, а також навчатися від кращих фахівців у світі [12].

Участь у міжнародних конференціях надає студентам можливість представити свої дослідження та ідеї перед вченими з усього світу, обмінюватися думками та досвідом з колегами з інших країн. Це сприяє їхньому професійному зростанню та розвитку міжнародних зв'язків.

Загалом, сучасна епоха надає студентам унікальні можливості для розширення своїх горизонтів і розвитку як професіоналів. Міжнародні стажування та участь у міжнародних конференціях є важливими кроками на шляху до досягнення високих професійних цілей та успіху у міжнародному співтоваристві.

Гостьові лекції – це ще один вид академічної діяльності, який відкриває перед студентами безліч можливостей для отримання нових знань та вражень. Ці лекції можуть бути проведені відомими фахівцями з різних галузей науки та практики, які поділяться своїм досвідом та знаннями з аудиторією.

Гостьові лекції допомагають студентам поглибити свої знання у вибраній галузі, ознайомитися з новітніми тенденціями та досягненнями у світі науки та технологій. Вони також надають можливість для встановлення контактів зі спеціалістами з певної галузі та можливість обміну досвідом та ідеями.

Гостьові лекції можуть бути організовані як частина навчальної програми, так і як окремі заходи, спрямовані на підвищення професійної компетентності та розвиток креативного мислення студентів. Вони допомагають стимулювати інтерес до навчання та сприяють вихованню у студентів критичного мислення та аналітичних навичок.

Загалом, гостьові лекції є важливою складовою академічного процесу, яка сприяє розвитку студентів як майбутніх фахівців та громадян. Вони надають можливість для поширення знань та взаємодії з вченими та практиками з усього світу.

Висновок. Отже, науковий іншомовний етикет відіграє вирішальну роль у формуванні гуманітарної культури майбутніх учителів іноземних мов. Оволодіння

науковим іншомовним етикетом підвищить ефективність навчання та сприятиме розвитку міжкультурної компетентності здобувачів другого магістерського рівня. Незважаючи на те, що навчання науковому іншомовному етикету пов'язане з труднощами, впрова-

дження стратегій, описаних вище, може допомогти їх подолати та гарантувати, що майбутні вчителі будуть добре підготовлені для орієнтування в складнощах міжкультурного та наукового спілкування.

Список використаної літератури

1. Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення. Культура фахового мовлення: Навчальний посібник. Чернівці: Книги – XXI, 2006. 496 с.
2. Плачинда Т. Формування етикету наукового спілкування у науковців-початківців. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2023. №42. С.94–107.
3. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради. Київ: Либідь, 1999. 232 с.
4. Стельмахович М.Г. Мовний етикет. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine20-2.pdf>
5. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів: СПОЛОМ, 2001. 207 с.
6. Чмут Т.Е., Чайка Г.Л. Етика ділового спілкування. Київ: Вікар, 2003. 224 с.
7. Brown J.D. Principles of language learning and teaching. London: Pearson Education. 2014. 416 p.
8. Hyland K. Disciplinary discourses: social interactions in academic writing. Michigan: University of Michigan Press, 2004. 232 p.
9. Swales J.M. Genre analysis: English in academic and research settings. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 274 p.
10. Smith A., Brown C. Enhancing Professional Development through International Conferences in Foreign Language Teaching. *International Journal of Applied Linguistics*. 2019. Vol.29 (2). P.245–260.
11. Johnson M., Lee S. The Role of International Conferences in Expanding Professional Networks in Foreign Language Teaching. *Modern Language Journal*. 2018. Vol.102 (4). P.789–802.
12. Brown K., Martinez L. The Benefits of International Internships in Foreign Language Teaching. *Journal of Education Abroad*. 2017. Vol.20 (2). P.123–135.

References

1. Babych, N.D. (2006). *Kultura fakhovoho movlennia* [Culture of professional speech]. Knyhy – XXI. (in Ukrainian)
2. Plachynda, T. (2023). Formuvannya etyketu naukovoho spilkuvannia u naukovtsiv-pochatkivtsiv [Formation of the etiquette of scientific communication among novice scientists]. *Vykkladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity*, 42, 94–107. (in Ukrainian)
3. Ponomariv, O. (1999). *Kultura slova. Movnostylistychni porady* [Culture of words. Linguistic advice]. Lybid. (in Ukrainian)
4. Stelmakhovich, M.H. *Movnyi etyket* [Language etiquette]. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine20-2.pdf> (in Ukrainian)
5. Radevych-Vynnytskyi, Ya. (2001). *Etyket i kultura spilkuvannia* [Etiquette and culture of communication]. SPOLOM. (in Ukrainian)
6. Chmut, T.E., & Chaika, H.L. *Etyka dilovoho spilkuvannia* [Ethics of business communication]. Vikar. (in Ukrainian)
7. Brown, J.D. (2014). *Principles of language learning and teaching*. Pearson Education. (in Ukrainian)
8. Hyland, K.(2004). *Disciplinary discourses: social interactions in academic writing*. University of Michigan Press.
9. Swales, J.M. (1990). *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge University Press.
10. Smith, A., & Brown, C. (2019). Enhancing professional development through international conferences in foreign language teaching. *International Journal of Applied Linguistics*, 29 (2), 245–260.
11. Johnson, M., & Lee, S. (2018). The role of international conferences in expanding professional networks in foreign language teaching. *Modern Language Journal*, 102 (4), 789–802.
12. Brown, K., & Martinez, L. (2017). The benefits of international internships in foreign language teaching. *Journal of Education Abroad*, 20 (2), 123–135.

Стаття надійшла до редакції 21.03.2024 р.

Стаття прийнята до друку 01.04.2024 р.

Kravchenko Tetiana

PhD, Senior Lecturer

Department of English Language, Literature and Teaching Methods

Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

Atroshchenko Tetiana

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Department of Pedagogy of Preschool, Primary Education and Educational Management

Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

Telychko Natalioa

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Department of English Language, Literature and Teaching Methods

Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

SCIENTIFIC FOREIGN LANGUAGE ETIQUETTE AS AN IMPORTANT FACTOR IN FORMING THE HUMANITARIAN CULTURE OF FUTURE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES

Abstract. The article examines the importance of scientific foreign language etiquette in the formation of the humanitarian culture of future teachers of foreign languages. The relevance of this study is due to the complexity of scientific communication, which includes the transfer of knowledge and consideration of social and cultural aspects. Etiquette,

which regulates the interaction of participants in scientific communication, is of central importance in this process. The purpose of the article is to highlight the role of scientific foreign language etiquette in the formation of the humanitarian culture of future teachers of foreign languages. To achieve this goal, methods of analysis, generalization, and systematization of information from scientific sources have been used. It has been proven that mastery of the elements of scientific speech etiquette is important for students of education, as it is a key component of foreign language teacher training. The general functions of etiquette have been considered (rules of polite communication that contribute to the creation of a positive impression of the authors and their research; standards of scientific writing, including requirements for the design of the text, references, and sources; cultural features and traditions of different nations, which allows to avoid misunderstandings and conflicts in communication) and provided strategies for implementing scientific foreign language etiquette skills: courses in scientific writing, conducting own scientific research, participation in international conferences, internships abroad, guest lectures. It has been concluded that mastering the scientific etiquette of a foreign language will increase the effectiveness of education and contribute to the development of intercultural competence of students of the second master's level.

Key words: scientific foreign language etiquette, foreign language teachers, humanitarian culture, scientific communication.